Ποια η ερμηνεία του όρου γενοκτονία;

Γράφει ο **Βλάσης Αγτζίδης**.

> Είναι άχαρο να βλέπεις να διαδραματίζονται στο δημόσιο βίο συγκρούσεις για ένα θέμα που δεν υπάρχει στην πραγματικότητα και να εξευτελίζονται με πολιτικάντικο τρόπο μεγάλα ιστορικά γεγονότα. Και εννοώ βέβαια τη σύγκρουση του Ν. Φίλη με τους αντιπάλους του για το ανύπαρκτο ερώτημα εάν τα όσα συνέβησαν στο μικρασιατικό Πόντο ήταν εθνοκάθαρση ή γενοκτονία.
>
> Το ερώτημα «**γενοκτονία ή εθνοκάθαρση**;» είναι άτοπο και δεν έχει τη παραμικρή σημασία γιατί ο όρος «γενοκτονία» είναι ένας νομικός όρος που δημιουργήθηκε μόλις του 1944 και εισήχθη στη διεθνή νομολογία το 1948, ενώ ο όρος «εθνοκάθαρση» είναι ένας κοινός όρος που περιγράφει συμπεριφορές και πρακτικές. Αυτό που φαίνεται είναι ότι τόσο ο Φίλης όσο και οι αντίπαλοί του αγνοούν αυτή τη βασική διαφορά των δύο αυτών πολύ συγκεκριμένων όρων.

Αυτά όλα τα είχα απαντήσει αρκετά παλιά σε μια συνέντευξη στο σάιτ «Πεμπτουσία», απ' όπου προέρχεται και το παρακάτω απόσπασμα:

Ποια η ερμηνεία του όρου γενοκτονία;

Ο όρος «genocide» (γενοκτονία) αποτελεί ένα νέο όρο που δημιουργήθηκε μετά το τέλος του Β' παγκοσμίου Πολέμου από τον πολωνοεβραίο Ραφαήλ Λέμκιν (Raphael Lemkin) καθηγητή του Πανεπιστημίου του Γέιλ για να περιγράψει το έγκλημα της μαζικής εξόντωσης των Εβραίων από τους Ναζί κατά τη διάρκεια του πολέμου. Ορος αναδείχθηκε και καθιερώθηκε λίγο πριν από τη Δίκη της Νυρεμβέργης. Αποτέλεσε ομόφωνη Σύμβαση ΟΗΕ του1948 *«για την Πρόληψη και Καταστολή του Εγκλήματος της Γενοκτονίας»* και από το 1951 τέθηκε σε ισχύ στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου.

Η νέα αυτή λέξη, που εισήχθη στη νομική ορολογία, βασίστηκε στη σύνθεση της ελληνικής λέξης «γένος» (οικογένεια ή φυλή) και της λατινικής «cidium» (κτείνω-σκοτώνω). Ο Λέμκιν για να υποστηρίξει την άποψή του, ότι πρόκειται για ένα νέο είδος εξόντωσης που οργανώνουν οι εξουσίες κατά ανεπιθύμητων πληθυσμών, αναφέρθηκε στις μαζικές σφαγές και την εξόντωση των Ελλήνων και των Αρμενίων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας από τους Νεότουρκους. Ουσιαστικά, τη συνείδηση ότι η ανθρωπότητα βρίσκεται μπρος σ' ένα νέο τύπο μαζικού εγκλήματος ο Λέμκιν την απέκτησε μετά τις σφαγές των Ελλήνων, των Αρμενίων και αρχικά το περιέγραψε: *«Έγκλημα της*

Βαρβαρότητας».

Σύμφωνα με τη σχετική Σύμβαση, γενοκτονία είναι: *«η εσκεμμένη προσπάθεια καταστροφής εν όλω ή εν μέρει, μιας εθνικής, εθνοτικής, φυλετικής ή θρησκευτικής ομάδας»*, με έναν από τους παρακάτω τρόπους:

α) τον φόνο μελών της ομάδας,

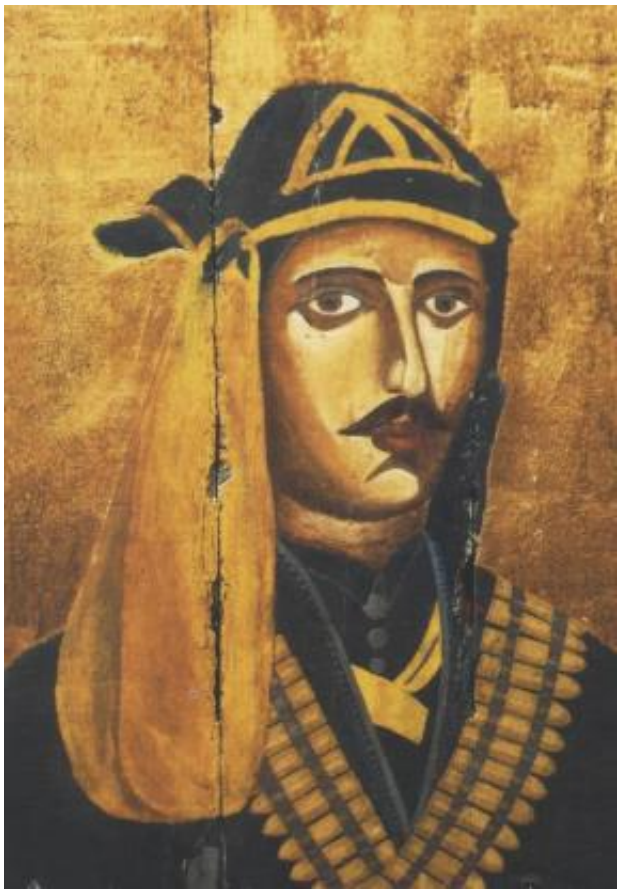
β) την πρόκληση σοβαρής σωματικής ή διανοητικής βλάβης σε μέλη της ομάδας,

γ) τη σκόπιμη επιβολή στην ομάδα συνθηκών ζωής υπολογισμένων, έτσι ώστε να επιφέρουν τη φυσική τους καταστροφή, εν όλω ή εν μέρει,

δ) την επιβολή μέτρων που αποσκοπούν στην αποτροπή γεννήσεων στο εσωτερικό της ομάδας και

ε) την υποχρεωτική μεταφορά των παιδιών της ομάδας σε κάποια άλλη» Στην περίπτωση των Ελλήνων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας εφαρμόστηκαν και οι πέντε τρόποι, σε διαφορετικό χρόνο και με διαφορετικό τρόπο στους επιμέρους πληθυσμούς.

Συμπερασματικά, ο όρος «γενοκτονία» αποτελεί νομικό όρο του διεθνούς δικαίου και όχι λέξη της καθομιλουμένης για να χαρακτηριστεί μια συγκεκριμένη βίαιη πράξη. Η *«εθνοκάθαρση»* ή το *«έγκλημα πολέμου»*ή η «*Καταστροφή»* ή η *«μαζική σφαγή»* μπορεί να χαρακτηριστεί γενοκτονία μόνο εάν υπακούει στα σχετικά κριτήρια , όπως ορίστηκαν από τον ΟΗΕ με τη Σύμβαση του 1948.

Οι γενοκτονίες των Ελλήνων της Οθωμ. Αυτοκρατορίας

Αυτή η ερμηνεία είναι σήμερα ευρύτερα αποδεκτή;

Όσον αφορά το έγκλημα της «γενοκτονίας» δεν πρόκειται για νομική ερμηνεία αλλά για τελεσίδικο και εντελώς σαφή ορισμό μιας βίαιης πράξης κατά ενός άμαχου πληθυσμού.

Η Γενοκτονία των Ελλήνων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ανήκει στην ίδια ιστορική κατηγορία με τις γενοκτονίες των Αρμενίων και των Ασσυροχαλδαίων που εκπόνησαν και υλοποίησαν οι Νεότουρκοι και στη συνέχεια οι κεμαλικοί. Με τις γενοκτονίες των χριστιανικών λαών της Ανατολής εγκαινιάζεται μια νέα πολιτική αντιμετώπισης διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων από σκληρές εξουσίες, που επιδιώκουν την ομογενοποίηση του χώρου που ελέγχουν ή την κυνική μεταφορά πλούτου από τις ομάδες-θύματα στους θύτες. Η κορύφωση αυτής της νέας πολιτικής θα είναι το Ολοκαύτωμα που θα πραγματοποιήσουν οι Ναζί, οι οποίοι κυριολεκτικά «βιομηχανοποίησαν» την εξόντωση των στοχευμένων πληθυσμών.

Όσον αφορά το ιστορικό γεγονός της Γενοκτονίας, δεν είναι κοινά αποδεκτό στην Ελλάδα, ούτε απολύτως συνειδητοποιημένο στις λεπτομέρειές του ακόμα και από αυτούς που ειλικρινά ή υποκριτικά το αποδέχονται και τιμούν τα θύματα. Οι εξηγήσεις αυτής της κατάστασης είναι ενδιαφέρουσες και θα τις παρουσιάσουμε στη συνέχεια, κατά την απάντηση στην πέμπτη κατά σειρά ερώτησή σας.

Πάντως σε διεθνές επίπεδο τα πράγματα βαίνουν πολύ καλύτερα, εφόσον αποφάνθηκε επί του συγκεκριμένου η Διεθνής Ένωση Μελετητών Γενοκτονιών (International Association of Genocide Scholars – IAGS (http://www.genocidetext.net) -δηλαδή ο καθ' ύλη διεθνής οργανισμός για την γνωμοδότηση εάν μια βίαιη πράξη νομικά μπορεί να χαρακτηριστεί «γενοκτονία» και αν εμπίπτει στον ορισμό που εμπεριέχεται στη Σύμβαση του ΟΗΕ του1948 *«για την Πρόληψη και Καταστολή του Εγκλήματος της Γενοκτονίας»*. Στις 16 Δεκεμβρίου 2007 η IAGS εξέδωσε το παρακάτω ψήφισμα, με το οποίο αναγνωρίζεται ότι η εθνική εκκαθάριση που υπέστησαν οι ελληνικοί πληθυσμοί της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας από τους Νεότουρκους και τους Κεμαλικούς ανήκει στην νομική κατηγορία των *«εγκλημάτων Γενοκτονίας»,* όπως αυτή ορίστηκε από τον ΟΗΕ. Συγκεκριμένα αναφέρει:

«-ΔΕΔΟΜΕΝΟΥ ΟΤΙ η άρνηση της γενοκτονίας αναγνωρίζεται ευρέως ως το τελικό στάδιο της γενοκτονίας, που επιφυλάσσει στους δράστες της γενοκτονίας την ατιμωρησία και αποδεδειγμένα προετοιμάζει το έδαφος για μελλοντικές γενοκτονίες. -ΔΕΔΟΜΕΝΟΥ ΟΤΙ η γενοκτονία μειονοτικών πληθυσμών από το οθωμανικό κράτος κατά τη διάρκεια και μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο απεικονίζεται συνήθως ως γενοκτονία των Αρμενίων αποκλειστικά, με μερική μόνο αναγνώριση των ποιοτικά όμοιων γενοκτονιών άλλων χριστιανικών μειονοτήτων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. -ΨΗΦΙΖΟΥΜΕ ΟΤΙ είναι πεποίθηση της Διεθνούς Ενώσεως Ακαδημαϊκών για τη Μελέτη των Γενοκτονιών ότι η εκστρατεία των Οθωμανών εναντίον των χριστιανικών μειονοτήτων της Αυτοκρατορίας μεταξύ 1914 και 1923 αποτέλεσε μια γενοκτονία των Αρμενίων, των Ασσυρίων και των Ελλήνων του Πόντου και της Ανατολίας.

-ΨΗΦΙΖΟΥΜΕ ΑΚΟΜΑ ΟΤΙ η Ένωση ζητά εκ τούτου από την κυβέρνηση της Τουρκίας να αναγνωρίσει τις γενοκτονίες αυτών των πληθυσμών, να εκδώσει μια επίσημη απολογία και να προχωρήσει σε άμεσα και σημαντικά βήματα για αποκατάσταση.»

Ποιες γενοκτονίες έχουν σήμερα αναγνωριστεί από τη διεθνή κοινότητα και ποιες όχι;

Η πρώτη γενοκτονία που αναγνωρίστηκε επισήμως είναι το Ολοκαύτωμα των Εβραίων από τους Ναζί. Ακριβώς αυτό το γεγονός, η ευαισθητοποίηση της διεθνούς κοινής γνώμης και η κινητοποίηση του διεθνούς εβραϊκού παράγοντα άνοιξε για πρώτη φορά τις νομικές αλλά και πολιτικές οδούς, ώστε να διεκδικηθεί η αναγνώριση και άλλων βίαιων πράξεων κατά εθνικών ή θρησκευτικών ομάδων. Στο δρόμο που άνοιξαν οι Εβραίοι βάδισαν με επιτυχία και οι Αρμένιοι, λόγω της μεγάλης κινητοποίησης της αρμενικής διασποράς και της απουσίας ενός αρμενικού έθνους-κράτους, που θα

έθετε τα κρατικά συμφέροντα πάνω από την ιστορική Μνήμη, όπως έγινε στην περίπτωση των Ελλήνων με τη στάση της Ελλάδας.

Οι γενοκτονίες των Ελλήνων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας έχουν αναγνωριστεί από το ελληνικό κράτος μόλις τη δεκαετία του ’90. Το 1994 αναγνωρίστηκε η Γενοκτονία που έγινε στο μικρασιατικό Πόντο ενώ το 1998 αναγνωρίστηκε η Γενοκτονία στο σύνολο της Μικράς Ασίας. Συγκεκριμένα, η 19η Μαϊου έχει οριστεί ως συμβολική Ημέρα Μνήμης, εφόσον εκείνη τη μέρα του 1919 ο Μουσταφά Κεμάλ πασά αποβιβάστηκε στην Σαμψούντα του Πόντου, αυτονομήθηκε από την κεντρική Οθωμανική κυβέρνηση και συγκρότησε τα εθνικιστικά του στρατεύματα, τα οποία εν τέλει θα κατανικήσουν τους Έλληνες (ελληνικό στρατό στην Ιωνία και Πόντιους αντάρτες στο Βορρά της Μικράς Ασίας). Θα ολοκληρώσουν την προαποφασισμένη από τους Νεότουρκους (1911) εθνική εκκαθάριση με τη σφαγή και την πυρπόληση της Σμύρνης το Σεπτέμβριο του 1922. Η 14η Σεπτεμβρίου, ημέρα πυρπόλησης της Σμύρνης από τους κεμαλικούς εθνικιστές, ορίστηκε ως Ημέρα Μνήμης για τη Μικρασιατική Καταστροφή.

Μπορούμε να πούμε ότι από τις αρχές της δεκαετίας του ’90 έως και σήμερα έχουν γίνει σημαντικά βήματα τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Από την αναγνώριση των Ημερών Μνήμης για τις Γενοκτονίες, έως τις προσπάθειες για τη διαμόρφωση ενός ενιαίου ιστορικού αφηγήματος, που λαμβάνει υπόψη και την ιστορική εμπειρία του προσφυγικού ελληνισμού. Η σημαντικότερη όμως εξέλιξη ήταν η απόφαση του IAGS, που αναφέρθηκε στην προηγούμενη απάντηση.

Όσον αφορά τις διεθνείς αναγνωρίσεις, η Γενοκτονία στον Πόντο –αποκομμένη δυστυχώς από το ευρύτερο ιστορικό της πλαίσιο που είναι η γενοκτονία όλων των Ελλήνων της Ανατολής- έχει αναγνωριστεί από την Κύπρο (1994) και τη Σουηδία (2010), ενώ αναγνωρίσεις έχουν υπάρξει από περιφερειακές κυβερνήσεις της Αυστραλίας (ολομέλεια της πολιτειακής βουλής της Νότιας Αυστραλίας το 2009). Η Γενοκτονία του Πόντου έχει αναγνωριστεί επίσης και στις Ηνωμένες Πολιτείες από κάποιες πολιτείες και πόλεις, μεταξύ των οποίων είναι και η Νέα Υόρκης (2002). Ενδιαφέρον έχει ότι ο Mitt Romney νυν υποψήφιος για την προεδρεία των ΗΠΑ, ως Κυβερνήτης Μασαχουσέτης είχε αναγνωρίσει τη Γενοκτονία των Ποντίων (2006).

Αναγνωρίστηκε επίσης από το Ευρωκοινοβούλιο(2006) μαζί με τη γενοκτονία των Ασσυροχαλδαίων ως ανάλογη της γενοκτονίας των Αρμενίων.

Από τις πρόσφατες μεγάλες γενοκτονίες, έχει αναγνωριστεί διεθνώς η γενοκτονία των Τούτσι από τους Χούτου στη Ρουάντα (1994).

Είναι αλήθεια βέβαια ότι έχουν εμφανιστεί και αρνητικές χρήσεις της δυνατότητας που δίνει η Σύμβαση του 1948. Η δυνατότητα να χαρακτηριστεί μια βίαιη πράξη με το νομικό όρο «γενοκτονία», φαίνεται ότι αποτελεί πολιτικό μέσο κάποιων κρατών για τη διαμόρφωση στερεοτύπων και καλλιέργεια αντιπαλοτήτων. Αυτή η πολιτική, πρακτικά υπονομεύει τις πραγματικές γενοκτονίες. Σ’ αυτή την περίπτωση ανήκει και ο Μεγάλος Λιμός της Ουκρανίας της περιόδου που ακολούθησε τη σταλινική κολεχτιβοποίηση και έγινε γνωστός ως «Holodomor» (1932 – 1933). Η εθνικιστική πολιτική κρατική ηγεσία χρησιμοποίησε το ιστορικό αυτό γεγονός ως «γενοκτονία των Ουκρανών» δίνοντάς του εθνική χροιά, προσπαθώντας να οριοθετήσει ψυχολογικά τον ουκρανικό λαό και να διαμορφώσει μια αντιρωσική ψύχωση. Όμως η ιστορική αλήθεια φαίνεται να είναι διαφορετική: Η κολεχτιβοποίηση, δηλαδή η υποχρεωτική καταστροφή της παραδοσιακής αγροτικής δομής με την κρατικοποίηση της γης, τη δημιουργίας μεγάλων αγροκτημάτων και τη μετατροπή των αγροτών σε εργάτες γης είχε ένα μεγάλο αριθμό θυμάτων που προερχόταν από όλες τις εθνικές ομάδες που κατοικούσαν σε σιτοπαραγωγικές περιοχές. Στα θύματα συμπεριλαμβάνονται Ουκρανοί, Ρώσοι, Έλληνες της Νότιας Ουκρανίας και Νότιας Ρωσίας κ.ά. Εάν θα θέλαμε να κατηγοριοποιήσουμε το «Holodomor», θα λαμβάναμε υπόψη τα κοινωνικά και όχι εθνικά χαρακτηριστικά και θα το περιγράφαμε ως αποτέλεσμα της βίας μιας γραφειοκρατικής τάξης επί της αγροτικής.

Για ποιους λόγους υπάρχει μεγαλύτερο ενδιαφέρον και ευαισθητοποίηση θα μπορούσε να πει κανείς για τη γενοκτονία των Αρμενίων, ενώ παρατηρείται στασιμότητα στην έρευνα για τη γενοκτονία των Ελλήνων στη Μικρά Ασία;

-Η γενοκτονία των ελληνικών πληθυσμών της Ανατολής παρέμενε για πολλές δεκαετίες ένα ζήτημα-ταμπού για την καθεστωτική Ελλάδα, της οποίας η επίσημη πολιτική χαρακτηριζόταν από αντιπροσφυγικά και αντιμικρασιατικά χαρακτηριστικά. Δύο αποκαλυπτικά στιγμιότυπα αυτής της στάσης αποτελεί η συμπεριφορά του εθνικιστή δικτάτορα Ιωάννη Μεταξά, ο οποίος εν μέσω της δικτατορίας του τίμησε τον Μουσταφά Κεμάλ, χαρίζοντας το 1938 στο τουρκικό κράτος το σπίτι στη Θεσσαλονίκη (νυν τουρκικό προξενείο) όπου υποτίθεται ότι γεννήθηκε ο Τούρκος ηγέτης και μετονομάζοντας την Οδό Αποστόλου Παύλου σε Οδό Κεμάλ Ατατούρκ. Ακόμα και ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ο μόνος Έλληνας πολιτικός που εξέφρασε την τάση για εθνική ολοκλήρωση αλλά και τους πολιτικούς πόθους των Ελλήνων της Ανατολής, μετά την υπογραφή της Ελληνοτουρκικής Συμφωνίας του 1930 πρότεινε το Μουσταφά Κεμάλ για Νόμπελ Ειρήνης.

Στην ίδια ακριβώς γραμμή κινήθηκε και η Αριστερά, η οποία διαμόρφωσε ένα φιλοκεμαλικό ερμηνευτικό πλαίσιο, το οποίο επιβιώνει με ιδιαίτερη ένταση έως τις μέρες μας και ιστορικά αποτυπώθηκε με την κυνική δήλωση του Νίκου Ζαχαριάδη στο «Ριζοσπάστη» (12-7-1935) : «*.Η Μικρασιατική εκστρατεία δεν χτυπούσε μόνο τη νέα Τουρκία, μα στρεφότανε και ενάντια στα ζωτικότατα συμφέροντα του Ελληνικού λαού. Γι αυτό εμείς όχι μόνο δεν λυπηθήκαμε για την αστικοτσιφλικάδικη ήττα στη Μικρασία ΜΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΔΙΩΞΑΜΕ…*»

Έτσι εξηγείται ο αγνωστικισμός και η αδιαφορία που χαρακτηρίζουν το μεγαλύτερο μέρος των Ελλήνων ιστορικών. Βέβαια, την τιμή της νεοελληνικής ιστοριογραφίας σώζει εν μέρει η ερευνητική δραστηριότητα εκείνης της σχολής που αποκαλώ με την προσφυγική ιστοριογραφία.

Ενδιαφέρον έχει επίσης το γεγονός ότι η τουρκική αντιεθνικιστική ιστοριογραφία έχει κάνει πολύ μεγάλα βήματα στην αποκάλυψη των άγνωστων πτυχών εκείνης της κρίσιμης εποχής και δεν διστάζει καθόλου να εντοπίσει τις ευθύνες του τουρκικού εθνικισμού και να περιγράψει με σαφήνεια το έγκλημα Γενοκτονίας κατά των χριστιανικών οθωμανικών πληθυσμών.

Τέτοια κείμενα, που δημοσιεύτηκαν πρόσφατα στην Ελλάδα, τα προτείνω ανεπιφύλακτα ώστε να πληροφορηθούν όσοι ενδιαφέρονται για εκείνη την εποχή και τις τραγικές τις συνέπειες:

–του **Fikret Baskaya**: Η συνείδηση της Ιστορίας θα μας απελευθερώσει,

–του Ahmet Oral: Για το Αρμενικό, Ελληνικό, Κουρδικό και Αλεβίτικο Ζήτημα,

-του **Attila Tuygan**: Γενοκτονία για την “ιερή πατρίδα”,

-του **Taner Akçam**: Οι εκτοπίσεις και οι σφαγές των Ελλήνων του 1913-1914: Πρόβα για τη Γενοκτονία των Αρμενίων
-του **Sait Çetinoğlu**: Η ιδέα του ανεξάρτητου Πόντου και η γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου και Το Τέλος του Κινήματος και η Εκδίωξη
-της **Pervin Erbil**: Μια τραγική σελίδα στην εκκαθάριση των Ρωμιών, 1914-1924

Εντυπωσιάζει η συνάφεια των θέσεων της συγκεκριμένης τουρκικής ιστοριογραφικής σχολής με την ελληνική προσφυγική ιστοριογραφία, που αναπτύσσεται αργά αλλά σταθερά στην Ελλάδα την τελευταία 25ετία, αμφισβητώντας τα στερεότυπα και αποδομώντας τους κυρίαρχους μύθους. Πάντως, η αλλαγή της ατμόσφαιρας θα έρθει μόνο τη δεκαετία του ’80 με την εμφάνιση της κοινωνίας των πολιτών και την εμφάνιση ενός πολιτικού διεκδικητικού κινήματος των προσφυγικών οργανώσεων και με τις πολιτικές κατακτήσεις της δεκαετίας του ’90 που

σχηματοποιήθηκαν με την αναγνώριση των δύο Ημερών Μνήμης για τη Γενοκτονία.

Σε ό,τι αφορά τώρα στην έκδοση The Genocite of the Ottoman Greeks, θα ήθελα να σας ρωτήσω τις ακριβώς περιλαμβάνει;

Παρά το ότι σε μεγάλο μέρος της κοινότητας των ιστορικών της Ελλάδας κυριαρχεί η αδιαφορία, τα παλιά αντιδραστικά και αντιπροσφυγικά στερεότυπα, ο αγνωστικισμός και η άρνηση να τοποθετηθούν σωστά τα δεδομένα ώστε να εξαχθούν ακριβή συμπεράσματα, εν τούτοις σε διεθνές επίπεδο υπάρχει αξιόλογη ερευνητική παραγωγή. Ένα τέτοιο κορυφαίο συλλογικό έργο είναι αυτό που μόλις κυκλοφόρησε στις ΗΠΑ από τις εκδόσεις Melissa:

Tessa Hofmann, Matthias Bjørnlund, Vasileios Meichanetsidis, με τη συμμετοχή των: J. Mourelos, R. Donef, N. Hlamides, M. Stewart, St. T. Stavridis, St. Leonard Jacobs, Alfred de Zayas, R. Levitsky, M. Bruneau and K. Papoulidis, A. Kalaitzidis and D. Wallace, Abr. Der Krikorian and E. Taylor, The Genocide of the Ottoman Greeks: Studies on the State-Sponsored Campaign of Extermination of the Christians of Asia Minor (1912-1922) and Its Aftermath: History, Law, Memory, Νέα Υόρκη, εκδ. Melissa, 2012.

Μια πολύ καλή περιληπτική παρουσίαση των επιμέρους κειμένων του τόμου δίνει ο επιμελητής της έκδοσης **Βασίλειος Μεϊχανετσίδης**:

«Η ανθολογία χωρίζεται σε 4 μέρη: Το Πρώτο Μέρος εμπεριέχει την Εισαγωγή, το Δεύτερο Μέρος την Ιστορική Επισκόπηση, Τεκμηρίωση και Ερμηνεία, Το Τρίτο Μέρος τη Νομική Προσέγγιση, το Τέταρτο Μέρος το Ζήτημα της Διδασκαλίας στα Σχολεία, το Πέμπτο την Μνημόνευση, το Έκτο την Ενοιοποίηση και το Έβδομο το Χρονολόγιο, το Γλωσσάριο των Όρων, την Επιλεκτική Βιβλιογραφία, το Index και το Χάρτη.

Η ανθολογία ξεκινά με άρθρο της **Tessa Hofmann**, η οποία παρουσιάζει μια περιεκτική διαπεριοχική επισκόπηση της Ελληνικής Γενοκτονίας και προσφέρει το πλαίσιο για την κατανόηση του γεγονότος. Το άρθρο αποτελεί έκθεση αυτού που η Tessa αποκαλεί ««συσσωρευτική/επισωρευτική καταστροφή/γενοκτονία με μετακινούμενο/μεταλασσόμενο επίκεντρο (Cumulative Destruction with Shifting Focus)». Η Hofmann συγκρίνει την Αρμενική και Ελληνική Γενοκτονία, σημειώνοντας ότι μολονότι η πρώτη, δηλαδή η Αρμενική γενικώς διαφέρει από τη δεύτερη, την Ελληνική, στο να είναι πιο εντατική και κατά τα φαινόμενα πιο ριζοσπαστική, και οι δύο απεδείχθησαν εξίσου μοιραίες για τους δύο πληθυσμούς, τον Αρμενικό και τον Ελληνικό.

Ακολουθεί το άρθρο του **Israel W. Charny**, ευρύτερα γνωστού ως ενός εκ των πρωτεργατών στις γενοκτονικές σπουδές. Ο Charny, ο οποίος έχει αφιερώσει τη ζωή του στην αναγνώριση των γενοκτονιών, αλλά και στη μάχη κατά της άρνησης τους, κατά του αποκλεισμού θυμάτων, της παραποίησης της ιστορίας, της ηθικής σχετικοποίησης, αναφέρει τις προσωπικές και πολύ ενδιαφέρουσες εμπειρίες στο ζήτημα της προώθησης της αναγνώρισης της Ελληνικής Γενοκτονίας. Η συμβολή του Charny αποτελεί μια δυνατή υπενθύμιση της αναγκαιότητας αναγνώρισης όλων των Γενοκτονιών.

Ο Ιωάννης Μουρέλος παρουσιάζει τις αποτυχημένες προσπάθειες του 1914 για την ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων/Μουσουλμάνων. Οι προσπάθειες αυτές είχαν ξεκινήσει από την Οθωμανική Κυβέρνηση εν μέσω σκληρών διωγμών κατά των Ελλήνων της Ιωνίας. Το βασικό ερώτημα, που θέτει ο Μουρέλος είναι αν οι διώξεις αυτές είχαν ως σκοπό να εξαναγκάσουν την Ελληνική Βασιλική Κυβέρνηση να αποδεχθεί την ανταλλαγή, ή αν οι προταθείσες διαπραγματεύσεις για ανταλλαγή υπηρετούσαν τις προσπάθειες της Οθωμανικής Κυβέρνησης να καλύψει τις διώξεις. Ο Μουρέλος καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η πρόθεση της Οθωμανικής Κυβέρνησης ήταν να ξεφορτωθεί το Ελληνικό στοιχείο της περιοχής. Κατά το Μουρέλο, η πολιτική

της οθωμανικής Κυβέρνησης θα επιτυγχάνετο δια της βίας και όχι δια της υπογραφής συνθήκης για την οικειοθελή ανταλλαγή των πληθυσμών, η οποία θα εμπεριείχε παραχωρήσεις προς την Ελληνική πλευρά πράγμα που δεν επιθυμούσε η Οθωμανική Κυβέρνηση.

Στην παρουσίαση της Καταστροφής των Οθωμανών Ελλήνων από τις Διπλωματικές Πηγές του Δανικού Υπουργείου Εξωτερικών, ο **Matthias Bjornlund**λαμβάνει ως σημείο αφετερίας την επιχειρηθείσα εθνοκάθαρση των Ελλήνων της Ιωνίας το 1914, την οποία ο Βρετανός Διπλωμάτης στη Κωνσταντινούπολη το 1914 Henry Beaumont χαρακτήριζε ως « μερική εξόντωση του Ελληνικού πληθυσμού (partial elimination of the Greek population)», η οποία συνετελέσθη την περίοδο μεταξύ των Βαλκανικών Πολέμων και την Έναρξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Ο Bjornlund στο άρθρο περιγράφει πως ουδέτεροι παρατηρητές, όπως οι Δανοί διπλωμάτες στην Κωνσταντινούπολη και στη Σμύρνη, δικαίως θεωρούσαν πως οι διώξεις και η γενοκτονία των Ελλήνων και των Αρμενίων την περίοδο 14-16 ως διασυνδεδεμένα μέρη της πολιτικής του Κόμματος Ένωση και Πρόοδος για το βίαιο εκτουρκισκμό με σκοπό τη δημιουργία μιας « Τουρκίας για τους Τούρκους». Με άλλα λόγια, ο Bjornlund υποστηρίζει ότι τέτοιες πολιτικές, οι οποίες συνεχίσθηκαν και κατά τη διάρκεια της Κεμαλικής περιόδου, αποσκοπούσαν σκοπίμως στην εθνική και θρησκευτική ομογενοποίηση της Ιωνίας και της Ανατολίας.

Ο **Racho Donef** επικεντρώνεται στο ρόλο της Ειδικής Οργάνωσης (Teskilat-i Mahsusa) στην καταστροφή των Ελλήνων, Αρμενίων και Ασσυρίων/Αραμαίων πριν και κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου.

Αντλώντας στοιχεία από ποικιλία πηγών, μεταξύ των οποίων και έγγραφα από τα οθωμανικά αρχεία, ο Donef ιχνηλατεί την ιστορία της Οργάνωσης από την γένεση της κατά την κατάληψη της οθωμανικής εξουσίας από το *Κομιτάτο Ένωση και Πρόοδος* έως την περίοδο μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η τουρκική ιστοριογραφία έχει γενικώς αναγάγει όλους αυτούς που αναμείχθηκαν στην εγκληματική αυτή Ειδική Οργάνωση ως ήρωες και τα θύματα τους, Αρμενίους, Έλληνες κ.α. ως προδότες, αν και η προσέγγιση αυτή πλέον αμφισβητείται ανοικτά από σειρά φιλελευθέρων Τούρκων ιστορικών. Η τεκμηρίωση που παρουσιάζεται εδώ διαδεικνύει ότι η Οργάνωση, με τις συμμορίες των *« δολοφόνων και των κλεπτών »* ήταν ένα ιδιαιτέρως ζωτικό και κτηνώδες όργανο στην εφαρμογή εθνοκάθαρσης και γενοκτονίας του Κόμματος της Ένωσης και της Προόδου.

Μετακινούμενος στα τελικά στάδια της καταστροφής των Οθωμανών Ελλήνων, ο **Νικόλαος Χλαμίδης** ερευνά ορισμένα από τα γεγονότα, που οδήγησαν στην Κεμαλική Καταστροφή της Σμύρνης τον Σεπτέμβρη του 1922 πριν αναλύσει την ίδια κατακλυσμικών διαστάσεων καταστροφή. Χρησιμοποιώντας πρωτίστως και κυρίως Βρετανικές Διπλωματικές Αναφορές και Έγγραφα και Μαρτυρίες Δυτικών και Τούρκων αυτοπτών μαρτύρων, συνοδευόμενες από φωτογραφίες της προσωπικής του συλλογής, ο Χλαμίδης δίδει μια λεπτομερή έκθεση των σφαγών, της λεηλασίας, της πυρπόλησης, της αδιαφορίας των Δυτικών, αλλά και των άμεσων συνεπειών, οι οποίες έφεραν τις εκτοπίσεις, τη μαζική σφαγή, ή την εξορία των επιζώντων. Ένα από τα συμπεράσματα, που εξάγει είναι ότι το Ολοκαύτωμα της Σμύρνης, όπως ήταν γνωστό, δεν υπήρξε απομονωμένο ή τυχαίο γεγονός « η καταστροφή της Σμύρνης και ο εκμηδενισμός (annihilation) των Χριστιανών κατοίκων της, Ελλήνων και Αρμενίων, παραμένουν ένα βασανιστικό κεφάλαιο στη διαδικασία Γενοκτονίας του Ελληνικού και Αρμενικού πληθυσμού της Τουρκίας».

03.11.2015

Πηγή